

غولی گله کتابفروشی های تهران را می بلعد

«فرهیختگان» دلایل تشدید تعطیلی کتابفروشی ها را بررسی می کند

عطافه جعفری
روزنامه‌نگار

همه چیز گران شده، از مواد غذایی تا لباس و چیزهای دیگر، اما خب این محصولات گران هیچ وقت از سسید خانواده‌ها حذف نمی شوند، اما امان از حذف شدن کتاب که با توجه به گرانی ها، اولین چیزی است که مردم آن را نمی خرند و کامل حذفش می کنند و ترجیح می دهند به جای کتاب چیزهای دیگری بخرند، حالا فکر کنید که این کار چه بلایی بر سر کتابفروشی و ناشر می آورد که با همه زحمت در حال فعالیت برای نشر هستند، اما گرانی‌ها و نخریدن کتاب‌ها باعث می شود تا یک به یک تعطیل شوند

و اگر این روند ادامه پیدا کند شاید روزی چشم‌هایمان را باز کنیم و ببینیم که دیگر هیچ کتابفروشی‌ای در سطح شهر نداریم. در این گزارش با توجه به تعطیلی‌های اخیر چند کتابفروشی خواستیم تا به این موضوع از چند جنبه نگاه کنیم، که چه مشکلاتی برای کتابفروش‌ها وجود دارد که تعطیل می شوند؟ چقدر این مساله درست است که کتابفروشی‌ها در حال انتقال از جنوب شهر به شمال شهر هستند و کتاب در حال تبدیل شدن به یک کالای لوکس است؟ مالیات‌ها چقدر در این مساله تاثیرگذار بوده است؟ پس این گزارش را از دست ندهید شاید شما هم ترغیب شوید در این اوضاع، کمکی به کتابفروشی‌ها داشته باشید.

گرانی کاغذ و مشکلات بعد از آن

اسفند ۹۶ ناشران و درکنار آن کتابفروش‌ها نگران بحران کاغذ بودند و پیش‌بینی می کردند ممکن است این بحران در سال ۹۷، بیشتر شود و دقیقا همه پیش‌بینی‌ها درست از آب درآمد و حتی از آن فراتر هم رفت. بازار متلاطم سال‌های اخیر چاپ و نشر درگیر مشکلات متعدد دیگری از جمله گرانی بیش از اندازه کاغذ و مقوا و در مواقعی کمبود کاغذ در کشور شد، موضوعی که سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارتخانه متبوعش تلاش کردند با ورود به آن، مشکلات بدنه نشر را مرتفع سازند که البته بحق هم باید گفت، این ورود اگرچه مخالفانی به‌ویژه در حوزه ورود کاغذ به فهرست کالا‌های اساسی بهره‌مند

از ارز ۴۲۰۰ تومانی داشت، اما تا اندازه‌ای برخی از مشکلات ناشران را در دسترسی به کاغذ برطرف کرد، اما این بهبود نسبی نتوانست تمامی مشکلات دسترسی به کاغذ را برطرف کند. از طرف دیگر صنایع دیگر موجب شدند، ارز و درگیر بودن صنایع دیگر مشکل شود. کاغذ در واردات کاغذ نیز دچار مشکل شد، اما باز هم سال ۹۸ و ماه‌های اخیر ارزان شد، اما باز هم از این گفته می شد کاغذ گران است و حالا گفته می شود ملزومات چاپی گران است. همه اینها دست به دست هم داد تا در حوزه کتاب شاهد وضعیتی باشیم که قیمت‌ها گران و گاهی برچسب دومی روی کتاب‌ها می خورد و قیمتش زیادتر می شود!

کتابفروشی‌هایی که تعطیل شدند

در حال حاضر ۶ هزار کتابفروشی در سطح کشور مشغول فعالیت هستند. از این تعداد نیمی از آنها را لوازم التحریرفروشی‌ها تشکیل می دهند. هزار کتابفروشی هم کتاب درسی و کمک‌درسی می فروشند. چیزی که باقی می ماند، دو هزار کتابفروشی است که هزار و ۴۰۰ تا آن در تهران و ۶۰۰ کتابفروشی دیگر نیز در شهرستان دایر هستند. از این میان ۲۰۰ کتابفروشی در خطر جدی تعطیلی قرار دارند و بقیه هم با مشکلات فراوان مواجهند و خودشان را به‌زور سرپا نگه داشته‌اند. در همین یک ماه اخیر چند کتابفروشی در شهر تهران تعطیل شده است؛ در شهرستان‌ها که دیگر این آمار بیشتر است.

کتابفروشی ویستار کتابفروشی‌شان حوالی میدان هفتم تیر بود، کتابفروشی‌ای که حدود ۱۰ سال فعالیت داشت، اما به دلایل اقتصادی دیگر نتوانستند ادامه فعالیت دهند.

کتابفروشی نشر رود کتابفروشی‌ها را فروختند تا جای بزرگ‌تری بخرند، استقبال از کتاب‌های‌شان بد نبود، اما به‌یکباره با افزایش گرانی و حالا پولی که با فروش کتابفروشی به دست آورده بودند، نمی توانستند جای دیگری بخرند. اطلاعیه‌ای را پشت شیشه کتابفروشی زدن و با مخاطبان‌شان خداحافظی کردند.

کتابفروشی نشر نی سال ۸۹ کتابفروشی‌شان را تعطیل کردند. با توجه به گرانی کاغذ که آن سال‌ها تازه داشت اتفاق می افتاد، دیگر برای‌شان سودی نداشت که هم‌زمان کتابفروشی را هم داشته باشند، برای همین این کتابفروشی قدیمی که در خیابان کریمخان قرار داشت برای همیشه تعطیل شد.

شمال شهر یا مرکز شهر؟

گزارشی را چندی قبل درمورد افتتاح سینماها در تهران و شهرستان‌ها نوشتیم که نظام توزیع سالن‌های سینمایی ایران در حال تغییر است و این تغییر و تحولات به نفع اکثریت جامعه ایرانی نیست. شدت این تغییر و تحولات از ۶ سال پیش شروع شده و عمده سالن‌های سینمایی ایران در استان‌هایی همچون تهران و البرز متمرکز شده‌اند. بدتر اینکه توزیع همین سالن‌های سینمایی در شهرهای بزرگ شکل متوازنی ندارد. عمده دلایل هم این است که سالن‌های سینمایی به‌عنوان یک فضای ویتروینی و تفریحی در کنار پاساژها و مال‌ها قد علم می کنند و این مجتمع‌های تجاری هم در نقاط خاصی از یک شهر متمرکز شده‌اند. برای بهتر دیده شدن این وضعیت، کافی است به آن چیزی که در ۹ ماه اول امسال برای سینمای ایران اتفاق افتاده، نگاه کنیم. ۱۰ سینمای پرطرف اول کشور، ۴۲ درصد از کل فروش ۹ ماه اول سال را در اختیار گرفتند و باقی فروش بین ۲۷۳ سالن سینمایی دیگر تقسیم شد. هفت سینما از این ۱۰ سینمای پرطرف ایران در بالای شهر تهران ساخته شدند. حال این را بگذارد کنار کتابفروشی‌ها و شهر کتاب‌هایی که

کتابفروشی طهوری سال ۹۴، زمزمه تعطیل شدنش به گوش رسید، سیداحمدرضا طهوری می گوید: «اینجا، همه زندگی من است. نمی دانم روزی که سبک و گذاری‌اش را امضا کنم تا صبح فردایش زنده می‌مانم و می‌توانم این دوری را تحمل کنم یا نه». چند روز پیش دوباره در فضای مجازی پیچید که این کتابفروشی در حال تعطیلی است، اما باز گفته شد کتابفروشی فروخته می‌شود، اما بعد از فروش در خیابان ۱۲ فروردین کتابفروشی طهوری برپا خواهد شد.

کتابفروشی ملت سال ۹۴ برای حوزه نشر حال خوبی نبود، این کتابفروشی کوچک و جمع‌وجور که از آن می‌توان به‌عنوان یک کتابفروشی محلی نام برد، از سال ۱۳۸۹ در خیابان دربند تهران راه‌اندازی شد. اوایل کار به گفته لیلا هدایت‌پور، صاحب این کتابفروشی اوضاع خوب بود و امید به آینده زیاد، اما هرچه کار جلوتر رفت، مشکلات بیشتر شد، فروش راضی‌کننده نبود و چرخ کسب‌وکار نمی‌چرخید. کار به گرفتن وام کشید با سود ۲۸ درصد تا شاید دردی دوا شود، اما وقتی رقم بدهی‌ها به ۴۰ میلیون تومان رسید، هدایت‌پور متوجه شد که دیگر نمی‌تواند با این وضعیت به کارش ادامه بدهد.

کتابفروشی اسیا کتابفروشی انتشارات آسیا از بازماندگان کتابفروشی‌های خیابان «شاه‌آباد» بود، بازمانده از کتابفروشی‌هایی که از محدوده بازار و خیابان ناصرخسرو به

این محل نقل مکان کردند. این مهاجرت البته استمرار نیافت و بعدتر بخش قابل توجهی از کتابفروشی‌ها و انتشاراتی‌های شاه‌آباد به راسته انقلاب (مقابل دانشگاه تهران) نقل مکان کردند و باقی ماجرا... نکته قابل توجه آن است که انتشارات آسیا» حتی از زمان که کسب‌وکار کتابفروش‌ها در شاه‌آباد کساد شده بود، از پایفتاد و قوت خود را داشت. حتی خفقان‌های سیاسی در دوره پهلوی هم این کتابفروشی را از پا درنیارود و بالا بعد از گذشت نزدیک به چهار دهه، فشارهای اقتصادی میراث‌دار این نشر و کتابفروشی را به صرافت تغییر کاربری انداخته است.

کتابفروشی ویستا ... کسرالتیان، کتابفروشی‌اش را در سال ۹۵ تعطیل کرد؛ کتابفروشی‌ای که در غرب تهران تاسیس شد، اما نتوانست به حیات خود ادامه دهد.

کتابفروشی مهرگان «در این شغل به بن‌بست رسیده‌ایم. زیرا در این صنعت کسی به ما پناهن نمی‌دهد و رکود حاکم بر بازار در کنار کمی‌رایت، فروش بی‌بی‌اف و کتاب‌های فتوکپی شده، شکستن قیمت‌ها توسط دیگر همکاران که باعث ایجاد فضای رقابتی ناسالم شده، دست‌به‌دست هم داده تا ما تصمیم بگیریم بعد از سال‌ها کار در این صنف، تغییر شغل دهیم؛ آن هم شغلی که پدر و پدر بزرگم نیز به آن اشتغال داشته‌اند.» کتابفروشی‌شان در بازار اصفهان، ۲۷ سال سابقه دارد؛ اما مجبور شدند در سال ۹۱ را تعطیل کنند.

کتابفروشی بین الملل اهواز از کتاب‌های رمان، داستان، شعر و... گرفته تا کتاب‌های درسی و لوازم التحریر در این کتابفروشی یافت می‌شود. این کتابفروشی که بیش از نیم قرن از عمر آن می‌گذرد از آغاز فعالیتش حوادث تاریخی بسیاری همچون حوادث قبل از انقلاب و هشت سال جنگ تحمیلی را به خود دیده است، اما این کتابفروشی ۵۱ ساله بعد از این همه سال فعالیت در سال ۹۱ تعطیل شد. عذراشجاعی، مدیر کتابفروشی بین الملل اهواز، همان زمان درباره این اتفاق گفت: «حدود ۵۱ سال همسر محبتی کرمانشاهانی در این محل فعالیت فرهنگی داشت و سرقفلی آن به نام وی بود، اما متاسفانه اکنون با حکم تخلیه مالک زمین کتابفروشی مواجه شده‌ایم.»

کتابفروشی رشد اهواز کتابفروشی رشد اهواز با نزدیک به دو دهه فعالیت فرهنگی در راه نشر و گسترش فرهنگ کتابخوانی و با ده‌ها نفر پرسنل، به‌دلیل الزام برای پرداخت مالیات یک‌هزار و ۳۰۰ درصدی در سال ۹۱ در آستانه تعطیلی و اخراج کارکنان خود قرار گرفت. محبتی گهسوتی، مدیر این کتابفروشی همان سال اعلام کرد: «اجبار برای پرداخت مالیات هزار و ۳۰۰ درصدی برای کتابفروشی شد و مسدود کردن تمامی حساب‌های بانکی این کتابفروشی به مدت دو هفته و در نهایت دریافت ضمانت و سسند درحالی اتفاق افتاده که براساس قانون و مقررات جاری کشور منبئی بر فعالیت‌هایی که مشمول معافیت موضوع بند ۱ ماده ۱۳۹ قانون مالیات‌های مستقیم (مصوب ۱۳۸۰) می‌شوند، تمامی کتابفروش‌ها و ناشران از پرداخت مالیات معاف هستند که

برمی‌گردد که با چه چیزی ارتباط می‌گیرد و چه کتاب‌هایی را به او معرفی می‌کند. ممکن است بعضی‌ها مشتری‌هایشان را به‌عنوان یک کیسه پول ببینند و هر کتابی را به او بفروشند، اگر هم بخواهد که این مخاطب را همیشه حفظ کند او راه‌نمایی می‌کند و ما هم در این راستا کتاب‌های آکادمیک و علمی‌تر را به مخاطب‌مان معرفی می‌کنیم تا او را همیشه در مسیر کتابخوانی نگه داریم.»

کتابفروشی بعدی، بوک لند در مرکز خرید بالادیوم است، کتابفروشی‌ای که چند سالی است راه‌اندازی شده و مشتریان خاص خودش را دارد، با نوشتن خاک، مسئول این کتابفروشی صحبت کردم و او درمورد فروش موضوعی کتاب‌های این کتابفروشی می‌گوید: «کتاب‌های داستانی و روانشناسی بیشترین فروش را دارند و البته کتاب‌های روانشناسی در یک سال اخیر فروش‌شان بیشتر شده است. درمورد اینکه چقدر فروش کتاب و اقلام دیگر داریم، باید بگویم متغیر است، گاهی کتاب و گاهی هم نوشت‌افزار، اما خوب طبیعتاً فروش نوشت‌افزار و اقلام دیگری از کتاب بیشتر است. چون قیمت‌های متغیری دارند.» خاکي درمورد سود حاصل از کتابفروشی و نوشت‌افزار می‌گوید:

این مهم به تایید و تاکید دولت‌های هشتم، نهم و دهم نیز رسیده است و حتی کتابفروش‌ها نیز در فروردین ماه سال ۱۳۹۱ با تایید و تاکید دوباره و ابلاغ مستقیم رئیس‌جمهور از مالیات معاف شده‌اند.

کتابفروشی شهر کتاب فکک ۲۰ سالگی می‌شود که این کتابفروشی برپا شده است و تقریبا همه آن را می‌شناسند، اما حالا در آستانه تعطیلی است. اعظم کیان‌افراز، مدیر شهر کتاب فکک می‌گوید: «در طول این یک سال تلاش کردم که به‌مانم و حتی در حد توانم این کتابفروشی را بازسازی و به‌روز کردم؛ اما اکنون شرایط به گونه‌ای شده است که با توجه به هزینه‌های جاری دیگر توان ادامه کار را ندارم. شهر کتاب فکک اکنون به‌عنوان یک کتابفروشی محلی در این منطقه شناخته می‌شود و با وجود شهر کتاب دیگر اطراف این محله، می‌توان گفت یکی از قدیمی‌ترین کتابفروشی‌های محله است که در طول این سال‌ها فعالیت مستمر داشته. هزینه اجاره و حقوق کارمندان علاوه بر هزینه‌های جاری گرداندن کتابفروشی نسبت به گذشته شرایط کار را خیلی سخت کرده است. موسم ما از فروش کتاب، در نهایت ۲۵ تا ۳۰ درصد اساتذ ما باید قبول کرد این رقم با توجه به هزینه‌های بالا، ناچیز است. ما همراه دارم. از سوی دیگر شرایط کاری و دیگر مسئولیت‌های صنفی که به‌عهده دارم به گونه‌ای نیست که بتوانم این کار را ادامه دهم.»

شهری در ۲۰ کیلومتری تهران و بدون کتابفروشی در شهرستان‌ها اوضاع از این بدتر است، فکر کنید که شهری در همین نزدیکی تهران، با جمعیتی زیاد اما بدون کتابفروشی وجود دارد، پیشوا که آوازه فرهنگی زیادی دارد و در فاصله ۳۰ کیلومتری از تهران قرار دارد، یک کتابفروشی قدیمی داشت که آن هم چند وقتی است، تعطیل شده است و مردم اگر کتابی بخواهند، برای خرید آن مجبورند تا تهران بیایند و برگردند. در صورتی که این اتفاق در شهرستان‌های دیگر هم حاکم است و مردم برای خرید کتاب مشکل دارند.

کتاب سود حداقلی و مشخصی دارد. اگر شما در کتابفروشی فقط و فقط کتابفروشی باشید، مردم استقبال کمتری از آن فروشگاه دارند. اضافه کردن این محصولات به جذابیت کمک می‌کند و مخاطبان تشویق می‌شوند که وارد فروشگاه شوند، اگر این محصولات را نداشته باشیم مخاطب‌مان به مرور زمان کم و کمتر می‌شود.

نشر چشمه از جمله انتشاراتی‌هایی است که چندین شعبه دارد، یکی از شعبه‌های این انتشارات در مرکز خرید کوروش واقع شده است، مرکز خریدی که سالن سینما هم دارد، با رستمی که مسئول کتاب این کتابفروشی است صحبت کردم و او درمورد مشتریان این کتابفروشی می‌گوید: «چون ما در یک مرکز خرید هستیم و در کنار این مرکز خرید سالن سینما هم داریم، پس مخاطب‌مان زیاد می‌شود. آن هم مخاطبی که احتمالا کتابخوان است. اما می‌توانم بگویم، فروش این شعبه چشمه به نسبت شعبه‌های دیگر بسیار بیشتر است که این فروش برای کتاب و لوازم التحریر است. کتاب قیمت و سود مشخصی دارد، اما خب این درمورد لوازم التحریر متفاوت است چون قیمتش مشخص نیست.»

الان فکری کنیم، فردا دیر است

ابتدای سال ۹۸ که کتابفروشی‌ها در آستانه تعطیلی قرار گرفت، گزارشی نوشتیم و در آن گزارش در گفت‌وگو با کسانی که در صنعت نشر هستند، تاکید کردیم که الان باید به داد کتابفروشی‌ها رسید، وگرنه تا آخر سال این تعطیلی‌ها بیشتر می‌شود، حالا تقریبا ۹ ماه از آن گزارش گذشته است. تقریبا ۶ کتابفروشی دیگر تعطیل شده‌اند،

منتشر شد درمورد یک کتابفروشی که سال گذشته (خرداد ۹۷) در آتش سوزی یک مجتمع تجاری سوخت و حالا پس از هشت ماه اداره مالیات برای یک فروشگاه تعطیل، مالیات ۴۲ میلیون تومانی طلب کرده است. این مساله در حالی مطرح شده که کتابفروشی‌ها از مالیات معاف هستند، اما گفته شده برخی معیار مالیاتی اعمال سلیقه داشته‌اند و همچنان راه خودشان را می‌روند! طبیعتاً وزارت ارشاد برای این موضوع باید راهکاری داشته باشد و کتابفروشی‌ها که انواع و اقسام مشکلات را دارند، دیگر درگیر مساله مالیات نشوند.

تکلیف مالیات کتابفروش‌ها چیست؟

اواخر دولت دهم بود که بالاخره با کمک رسانه‌ها، مالیات کتابفروش‌ها تصویب شد و رئیس‌جمهور دستور این مساله را صادر کرد و مصوب قانونی گرفت. اما خب این مساله بعد از گذشت هفت سال هنوز در نحوه اجرا درست اجرایی نمی‌شود و برخی کتابفروشی‌ها مالیات می‌دهند و برخی دیگر معاف از مالیات هستند، درحالی که پروانه کارشان هم کتابفروشی است اما باز هم برای آنها مالیات اعمال می‌شود. گزارشی در خبرگزاری‌ها